

PrEP-behandling

För personer med förhöjd risk att få hiv.

Vad är PrEP?

PrEP är en förebyggande åtgärd som innebär att HIV-negativa personer tar läkemedel som minskar risken för att få hiv vid sex. PrEP kan inte bota hiv och ger inte skydd mot andra sexuellt överförbara infektioner eller mot graviditet. PrEP blockerar ett enzym som heter omvänt transkriptas vilket gör att hiv-viruset hindras från att etablera en infektion i kroppen. PrEP kan inte få bort viruset ur kroppen hos någon som redan bär på hiv!

PrEP består av två hiv-läkemedel i en kombinerad tablett (emtricitabin och tenofoviridisoproxil). Samma läkemedel används även vid behandling av hivinfektion, men då i kombination med ytterligare läkemedel.

I Sverige godkändes PrEP år 2016. Behandlingen erbjuds personer med förhöjd risk för att få hiv, framförallt män som har sex med män, transpersoner eller vid resor till länder där risken att bli smittad är hög. PrEP omfattas av högkostnadsskyddet. I vissa andra länder används andra läkemedelskombinationer som PrEP, men i Sverige används endast emtricitabin/tenofoviridisoproxil.

PrEP-behandling gör att hiv-viruset hindras från att etablera en infektion i kroppen.

Behandling med PrEP

PrEP tas som en tablett, helst tillsammans med mat. För bästa skydd är det viktigt att ta dosen vid ungefär samma tid varje dag. Det hjälper dig att skapa en rutin och minskar risken att glömma tabletter. Om doser missas kan skyddet mot hiv bli sämre.

PrEP kan användas under kortare eller längre perioder beroende på dina behov och din livssituation. Du och vårdpersonalen planerar tillsammans vilken behandlingsstrategi som passar dig bäst. PrEP ska inte användas som ett "dagen-efter-skydd" och får aldrig ersätta hivtestning.

Det finns i dag ingen fast tidsgräns för hur länge PrEP kan användas, så länge läkemedlet tolereras väl och du lämnar regelbundna prov för kontroll.

Innan du börjar med PrEP är det nödvändigt att ta ett hivtest för att säkerställa att du inte redan har infektionen. Om PrEP tas av någon som bär på hiv utan att det upptäckts, kan viruset utveckla motståndskraft (resistens) mot läkemedlen. Samma försiktighet gäller för hepatit B, eftersom PrEP även påverkar detta virus.

Ett tillförlitligt hivtest kan göras redan sex veckor efter ett möjligt smittotillfälle, om provet analyseras på laboratorium.

PrEP skrivs ut på recept för högst tre månader åt gången, och förlängning kräver ett personligt besök på mottagningen samt uppföljande provtagning för hiv och andra sexuellt överförbara infektioner. Tabletterna är personliga och får inte delas med andra, eftersom behandling alltid ska föregås av medicinsk bedömning och provtagning.

Så använder du PrEP

Daglig PrEP

Detta är vad som i första hand rekommenderas i Sverige och som har bäst dokumenterad effekt. Det innebär att du tar en tablett dagligen, ungefär vid samma tidpunkt. Att ta daglig PrEP har en säker skyddseffekt för alla patientgrupper och sexuella praktiker (oralsex, vaginalsex, analsex). Om du har kronisk Hepatit B fungerar daglig PrEP bra, men det är viktigt att du också får särskild information av din läkare om vad som gäller för dig. För personer med vagina rekommenderas i första hand daglig behandling med PrEP.

Exempel 1: *"Jag har Grindr, Planet Romeo och Scruff på mobilen och det kan dessutom ofta bli ett oväntat ragg både på vardagar och helger"*

Exempel 2: *"Jag har sex lite då och då, ganska oregelbundet ... men eftersom jag varje dag ändå tar tabletter för en annan sjukdom är det lätt för mig att komma ihåg att ta PrEP-tabletten"*

"On demand PrEP"

Detta är ett alternativt sätt att ta läkemedel, vilket innebär att du tar två tabletter minst 2 timmar före sex, och därefter fortsätter ta en tablett dagligen tills två dagar har gått efter senaste sexuella tillfället. Personer med vagina som har en stark önskan om PrEP on demand bör alltid rådgöra med vårdpersonal. Tillsammans kan ni bedöma om metoden är lämplig och gå igenom viktiga faktorer för säker användning. För personer med neovagina rekommenderas kontinuerlig PrEP på grund av avsaknad av studier med on demand. "On demand" förutsätter att du är vaccinerad eller immun mot Hepatit B! Att ta "On demand" är olämpligt för dig som har kronisk Hepatit B eftersom det kan orsaka resistensutveckling.

Exempel 1: *"Ut på klubb på fredag kväll och då blir det sex men sen blir det inget mer sex under resten av helgen"*

2 tabletter fredag kväll, 1 tablett lördag kväll, 1 tablett söndag kväll

Exempel 2: *"En helg med mycket sex även lördag och söndag"*

2 tabletter fredag kväll, 1 tablett lördag kväll, 1 tablett söndag kväll, 1 tablett måndag kväll, 1 tablett tisdag kväll.

Exempel 3: *"En vecka på Gran Canaria"*

2 tabletter dagen för avresa, fortsatt sedan med 1 tablett dagligen, till och med 2 dagar efter hemkomst till Sverige!

Om du planerar att ta PrEP som "On demand" behöver du ändå börja med daglig PrEP under den första månaden för att se hur du tål tablettarna och att dina prover ser bra ut vid det första kontrollbesöket. Kontrollprover sker var tredje månad oavsett om du väljer att ta tablettarna dagligen eller som on demand.

Biverkningar

Vissa personer kan uppleva lätt illamående, huvudvärk eller magbesvär under de första veckorna med PrEP. Dessa symtom är oftast tillfälliga och brukar försvinna efter en tid eller när behandlingen avslutas.

Allvarliga biverkningar är sällsynta, men PrEP kan i vissa fall påverka njurar och skelett. Därför behöver du regelbundet lämna prover för att kontrollera njurfunktionen. Vi följer särskilt ditt kreatinivärde, som visar hur väl njurarna arbetar. En mindre ökning av värdet är vanligtvis ofarlig och betyder inte nödvändigtvis att behandlingen måste avslutas.

Om du har kronisk hepatit eller annan leversjukdom kan PrEP påverka levern. I sådana fall görs en bedömning av läkare, och vid behov får du en remiss till infektionsmottagning för vidare uppföljning.

PrEP påverkas inte av alkohol och har inga sexuella biverkningar.

Det är viktigt att du alltid berättar för vårdpersonal att du använder PrEP.

Informera om andra läkemedel

Andra läkemedel kan ibland påverka hur PrEP fungerar eller öka risken för biverkningar. Därför är det viktigt att du alltid berättar för vårdpersonal att du använder PrEP. Informera även om alla andra läkemedel och kosttillskott du tar – inklusive preventivmedel – så att vi kan säkerställa att behandlingen är säker och effektiv för dig.

Ska jag fortsätta använda kondom?

Kondom är det enda skyddet som samtidigt minskar risken för både hiv och andra sexuellt överförbara infektioner (STI). Att få en STI kan vara både obehagligt och smärtsamt, och vissa infektioner kan kräva behandling eller uppföljning.

Därför rekommenderas att du använder kondom även när du tar PrEP, särskilt vid penetrerande sex – oavsett om det sker vaginalt, analt eller oralt.

På mottagningen kan du få rådgivning och praktiska tips om hur du ytterligare kan minska risken för att smittas eller smitta andra.

Första besöket och planering av återbesök

Vid ditt första besök inför PrEP-behandling görs en noggrann genomgång för att säkerställa att behandlingen passar dig och att den kan ges på ett säkert sätt. Besöket innehåller vanligtvis följande delar:

- En skriftlig enkät där du får svara på frågor om din sexuella hälsa och eventuella riskbeteenden.
- Samtal med vårdpersonal med särskild kunskap om PrEP. Ni går tillsammans igenom behandlingens fördelar och eventuella nackdelar.
- Diskussion om biverkningar och särskild uppmärksamhet på om du använder andra läkemedel som kan påverka behandlingen.
- Provtagning för hiv samt andra sexuellt överförbara infektioner (STI), inklusive hepatit B och C.
- Blodprov för att kontrollera njurfunktionen, eftersom PrEP kan påverka njurarna hos vissa personer.
- Vaccination mot hepatit A och B rekommenderas om du inte redan är immun.
- Om du har kronisk hepatit eller annan leversjukdom, behöver detta diskuteras med läkare eftersom PrEP kan påverka levern.
- Efter att du har börjat med PrEP planeras regelbundna återbesök för att säkerställa att behandlingen fungerar som den ska och att du mår bra.

Det första återbesöket sker cirka en månad efter start. Vid detta besök går du och vårdpersonalen igenom hur det har gått att ta tablettorna, hur följsamheten fungerar i vardagen och om du har upplevt några biverkningar. Du får även lämna ett hivtest samt ett nytt blodprov för att kontrollera njurfunktionen.

Därefter följer återbesök ungefär var tredje månad. Vid dessa besök lämnas STI-prover och du får möjlighet att ställa frågor eller diskutera din behandling vidare.

Recept och förnyelse

Det första receptet på PrEP skrivs av läkare några dagar efter ditt startbesök, när alla prover har analyserats och godkänts. Receptet registreras elektroniskt och är tillgängligt på alla apotek i Sverige. Receptet förnyas av läkare efter varje besök.

Läkemedlet emtricitabin/tenofoviridisoproxil omfattas av läkemedelsförmånen (högkostnadsskyddet). Apoteket lämnar alltid ut det billigaste tillgängliga alternativet, vilket innebär att förpackningens utseende och namn kan variera mellan gångerna. Alla olika fabrikat innehåller dock samma aktiva substanser och har samma medicinska effekt.

Om du behöver omboka din tid

Om du behöver ändra eller avboka ditt besök, kan du kontakta mottagningen via chattfunktionen i appen Alltid öppet. Observera att sen avbokning (mindre än 24 timmar före besöket) eller uteblivet besök medför en avgift.

Att avsluta PrEP-behandlingen

PrEP är inte alltid den bästa lösningen för alla. Om du får biverkningar eller har svårt att komma ihåg att ta tablettorna bör du överväga andra sätt att skydda dig mot hiv. Det är dock viktigt att meddela mottagningen om du väljer att avsluta din PrEP-behandling.

När du slutar med PrEP är det viktigt att du fortsätter testa dig regelbundet för hiv, särskilt om du har oskyddat sex eller risk för smitta. Regelbunden testning är ett viktigt steg för att upptäcka eventuell infektion i tid och för att kunna få rätt behandling snabbt.

Tveka inte att höra av dig om du är osäker på något eller behöver stöd i din behandling.

stockholmsexuellhalsa.se

Upplägg och textunderlag till denna informations-skrift är framtagen med utgångspunkt från broschyren "PrEP Fakta", med tillstånd av Närhälsan Kunskapscentrum för sexuell hälsa, Västra Götaland samt Venhälsan Södersjukhuset, Stockholm.